

Petar Strunje

Dipartimento di Filosofia e Beni Culturali
Università Ca' Foscari
Malcanton Marcorà, Dorsoduro 3484/D
IT - 30135 Venice
petar.strunje@unive.it

Izvorni znanstveni rad / Original scientific paper

Primljen / Received: 1. 7. 2024.

Prihvaćen / Accepted: 27. 7. 2024.

UDK / UDC: 725.1(497.584Korčula)“15“

DOI: 10.15291/ars.4638

Gradnja sklopa Gradske vijećnice u Korčuli i dalmatinski klasicizmi 16. stoljeća*

Construction of the Town Hall Complex in Korčula and Dalmatian Classicisms of the 16th Century

SAŽETAK

Sklop Gradske vijećnice u Korčuli iz prve četvrtine 16. stoljeća jedan je od impozantnijih primjera javne arhitekture na istočnoj obali Jadrana. Unatoč tomu, u historiografiji dosad nije bio zasebno obrađen. Na temelju novopronađenih dokumenata iz Državnog arhiva u Zadru, ovaj članak precizno datira gradnju pojedinih dijelova sklopa, utvrđuje njihovo autorstvo i uspoređuje dokumente sa zatečenim stanjem te komparativno analizira građevinu. Odluka Gradskog vijeća o gradnji nove *loggie* i susjedne kancelarije datira iz 1521. godine, a ugovor o izvedbi *loggie* potpisan je 1523. godine s klesarom Markom Radinovićem. Na temelju tog ugovora Radinoviću je moguće pripisati sve klesane elemente *loggie*, dvorišni portal u Kneževu prolazu i zapadni luk kapele Gospe od Sniga. Dvije godine poslije potpisan je ugovor s klesarom Markom Milićem Pavlovićem za izvedbu svih kamenih elemenata nove kancelarije pored *loggie*, kao i vijećnice na katu. Zidar Blaž Curlić saziđao je sklop od pravilnih klesanaca po novom ugovoru iz iste, 1525. godine. Naposljetku, sklop se analizira u kontekstu tadašnje arhitektonske produkcije u jadranskom bazenu i zaključuje se da je riječ o lokalnoj inačici renesansnog klasicizma bliskoj ostvarenjima u talijanskim Markama.

Ključne riječi: Korčula, Vijećnica, klasicizam, Marko Radinović, Marko Milić Pavlović, Blaž Curlić

ABSTRACT

The Town Hall complex in Korčula, dating from the first quarter of the 16th century, stands as one of the most prominent examples of public architecture in the Eastern Adriatic. Despite this, it has not been the subject of dedicated analyses in historiography. Based on newly discovered documents from the State Archives in Zadar, this paper establishes a precise construction chronology of individual parts of the complex, identifies their authors, compares archival records with its current state, and offers a comparative analysis of the building. The decision by the City Council to construct a new *loggia* with an adjacent chancellery was made in 1521, followed by the contract signed in 1523 with stonemason Marko Radinović for building the *loggia*. According to this contract, all carved elements of the *loggia*, the courtyard portal next to it, and the western arch of the chapel of Our Lady of Snow can be attributed to Radinović. Two years later, a contract was signed with stonemason Marko Milić Pavlović for the carving of all stone elements of the new chancellery next to the *loggia* and the town council chamber on the first floor. Mason Blaž Curlić was contracted the same year (1525) to build the complex using uniform ashlar. The paper contextualises the complex within the broader architectural production of the Adriatic basin during this period, concluding that it was a local interpretation of Renaissance classicism, closely aligned with achievements in Italy's Marche region.

Keywords: Korčula, Town Hall, classicism, Marko Radinović, Marko Milić Pavlović, Blaž Curlić

* Ovaj članak dio je projekta koji je financiran sredstvima programa za istraživanje i razvoj *Obzor 2020* Europske unije./This article is part of a project that has received funding from the European Union's Horizon 2020 Research and Innovation Programme (GA n. 865863 ERC-AdriArchCult).

Zahvaljujem Larisu Boriću, Jasenki Gudelj i Ivu Vojnoviću na pomoći i sugestijama, kao i Ani Marinković i Goranu Nikšiću na pomoći s transkripcijom i interpretacijom dokumenata u prilogu.

UVOD

Korčulanska je Gradska vijećnica prepoznata kao jedno od najvažnijih djela dalmatinske javne arhitekture,¹ no do sada nije bila monografski obrađena zbog manjka izvora i komparativnih primjera. Još je u 19. stoljeću analizom heraldike i gradskih kronika utvrđeno da je izgrađena između 1520. i 1526. godine, odnosno između mandata knezova Melchiora Nadala (1520. – 1522.) i Paola Querinija (1525. – 1528.).² Nedavno je komparativnom analizom profilacija otvora Vijećnica dovedena u vezu s portalom sjeverne dogradnje katedrale (kapele Sv. Roka) koju je po ugovoru iz 1525. godine izveo korčulanski klesar Marko Milić Pavlović.³

Na temelju novopronađenih arhivskih dokumenata iz Državnog arhiva u Zadru – odluci Gradskog vijeća i triju ugovora o gradnji – u ovom se radu uspostavlja precizna kronologija realizacije pojedinih dijelova građevine kao i njihovo autorstvo, a narudžba pojašnjava u kontekstu širenja klasičnog jezika arhitekture u Dalmaciji početkom 16. stoljeća.

* * *

Vijećnica s *loggiom* u prizemlju i kapelom Gospe od Sniga zatvara zapadnu stranu glavnoga gradskog trga na ulazu u grad (*Salizo* – Ploče, Plokata) i naslanja se kraćom stranom na gradske zidine (sl. 1). Pročelje zidano pravilnim klesancima podijeljeno je vijencima na prizemlje u kojemu su kancelarija, *loggia*, južni prolaz u dvorište te pridružena kapela s trijemom, kat s dvoranom vijeća, pripadajućom

1. Sklop korčulanske Gradske vijećnice (foto: Ž. Bačić; izvor: GORAN NIKŠIĆ /bilj. 3/, 55)
Town Hall complex in Korčula

2.
Unutrašnjost *loggie*, pogled na sjevernu i istočnu arkadu (foto: P. Strunje)

Interior of the *loggia*, view of the north and east arcade

terasom i uredima iznad kancelarije. Dok dvorana zauzima visinu dviju etaža, iznad sjevernih ureda dodan je drugi kat u visini atike, vjerojatno u 19. stoljeću kada je na zapadu, sa stražnje strane, sklop proširen dodatnim krilom.⁴

Loggia je s triju strana rastvorena s po trima lukovima na stupovima koji stoje na parapetu (sl. 2). Na ulaznom luku prema trgu nalaze se uklesani inicijali kneza: I(ohannes) I(acobus) B(affo), s pripadajućim obiteljskim grbom. Poviše njega, na parapetnom vijencu, nalazi se još jedan maleni grb koji nije moguće identificirati.⁵ Na zapadu *loggie* nalazi se zid na kojemu je stajao nestali reljef lava s hastom u šapi, flankiran grbovima dužda Andreje Grittija (1523. – 1538.) i kneza Giovannija Baffa (1522. – 1525.).⁶ Pod njime je sudački stol – profilirana kamena ploča na dvama vegetabilno ukrašenim balustrima.

Stupovi *loggie* stoje na atičkim bazama s plintom, no kapiteli izrazito stiliziranih listova odmiču se od jasno definiranih odlika nekog od redova i rezultat su redukcije ranijih stilskih oblika. Na jugoistočnom je uglu stupac koji dijelom nosi svod kapele. Uokolo kamenog parapeta su klupe, prekinute trima ulazima. Na sjevernoj strani, prema kancelariji, stoji četvrt stup prema zapadu, zatim dva tri-četvrt stupa u sredini i jedan polustup prema istoku. Među njima, na dvama bočnim lukovima, vidljivi su tragovi rezanja zida i umetanja vanjskog dijela luka (sl. 3). Izvorno su stoga ta dva luka bila zatvorena, a čitav sjeverni dio zauzimala je kancelarija.

U tome sjevernom dijelu nalaze se dva profilirana portala s vijencima ukrašenim dentima. Istoga je tipa i portal u dvorište (u Kneževu prolazu na jugu) s grbom kneza Giovannija Baffa,⁷ no iz izvedbe je vidljivo da je riječ o različitim majstorima, pa jedni portali oponašaju druge i ne moraju biti iz istog perioda. Zapadniji od dvaju portala kancelarije vodi do stubišta izvan perimetra izvorne građevine pa su izgledno ta dva portala nastala kasnije od onoga u Kneževu prolazu. Tipološki su slična i dva prozora kancelarije na pročelju, profiliranih okvira i s dentima na vijencu. Vijenac parapeta prvog kata vezan je profilacijama s prozorima prizemlja. Kat je na pročelju rastvoren profiliranim portalom terase s vijencem i posvetnim natpisom (MDXXV PAVLO QUIRINO PRAETORE) te trima velikim pravokutnim profiliranim prozorima čiji se vijenac tvori blagim istacima vijenca građevine, čime se i on oblikovno veže s pripadajućim prozorima.

3.
Vanjsko lice sjeverozapadnog
luka *loggie* (foto: P. Strunje)
Outer face of the northwest arch
of the *loggia*

Kat, odnosno dvorana vijeća, na južnoj je strani rastvoren istovjetnim pravokutnim prozorima. Vijenci na toj strani dodani su u poslijeratnoj obnovi nakon što je Vijećnica bila oštećena njemačkim bombardiranjem 1943. godine i nisu prisutni na ranijim prikazima poput fotografije Ćirila Metoda Ivekovića i crteža južnih zidina iz arhiva obitelji Kapor u Korčuli (sl. 4–5).⁸ Naposljetku, pročelja su zaključena atikom i dvostruko profiliranim završnim vijencem s dentima u inverziji.

Sjeverno pročelje naknadno je rastvoreno prozorima na svim trima etažama – njihovi okviri nisu profilirani, profilacije vijenaca pripadaju kasnijem repertoaru, a umetanje tih prozora prekinulo je red zidanja koji je iznimno pažljiv na svim izvornim mjestima. Stražnje, zapadno, pročelje nije moguće rekonstruirati u izvornom obliku zbog opsežnih dogradnji u 19. stoljeću.

GRADNJA LOGGIE I VIJEĆNICE

Korčula je u srednjem vijeku, poput većine jadranskih gradova, imala samo jednu javnu palaču: onu u kojoj je živio knez i u kojoj se sastajalo Gradsko vijeće (sl. 6). Njezin najraniji poznati spomen u oporuci je nasljednoga gradskog kneza Marsilija Zorzija iz 1270. godine, u kojoj on ostavlja 100 lira za gradnju kapele Sv. Nikole u palači.⁹ Netom po dolasku mletačke vlasti, 1430. godine, ta je građevina popravljena ili čak nanovo izgrađena,¹⁰ a zatim znatno proširena, vjerojatno dodatkom novog krila preko ulice, 1447. godine.¹¹ Centralna gradska *loggia* pored gradskih vrata,

4.

Ćiril Metod Iveković, južno pročelje Vijećnice (izvor: ĆIRIL METOD IVEKOVIĆ, *Dalmatiens Bau- und Kunstdenkmale*, sv. 6, *Die dalmatinischen Inseln Arbe, Lesina, Curzola*, Beč, 1927.)

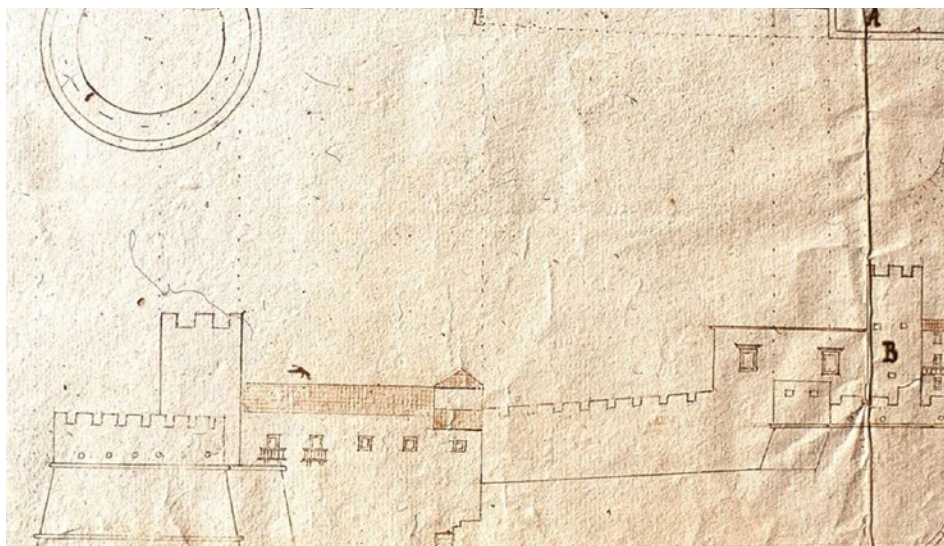
Ćiril Metod Iveković, south façade of the Town Hall

5.

Južne zidine Korčule, prva pol. 19. stoljeća, detalj (Arhiv Kapor, Korčula; izvor: IVO VOJNOVIĆ, *Konzervatorski elaborat za južne zidine grada Korčule*, Split, 2019., 17)

South ramparts of Korčula, first half of the 19th century, detail (Kapor Archive, Korčula)

odnosno *loggia* kancelarije koja čini nukleus sklopa Vijećnice,¹² temeljito je obnovljena ili pak iznova podignuta 1424. godine. Po djelomično sačuvanim općinskim računskim knjigama, majstori klesari Nikola, brat Dobrošinov, Toma, Brajko, Pavle Marković, Hranić Dragošević i brat mu Ivan bili su plaćeni za izvedbu i isporuku kamenih blokova i kapitela.¹³ Osim spomena u dokumentima, danas nema drugih tragova te *loggie*.

Gradsko je vijeće Korčule, okupljeno 23. travnja 1521. u dvorani jedine upravne palače (*in sala palatii regiminis*), odlučilo da je nužno za ures grada izgraditi novu *loggiu* i kancelariju te jednu javnu cisternu, pogotovo zbog stranih trgovaca.¹⁴ Vjerojatno je potom uslijedilo prikupljanje sredstava jer još u siječnju i veljači 1523. godine registri gradske blagajne bilježe preknjižavanje novčanih kazni u svrhu gradnje *loggie*.¹⁵

U međuvremenu je knez dvojicu plemića, Franu Petrovića i Serafina Grubšića, imenovao prokuratorima gradnje te su oni 9. svibnja 1523. godine poslali detaljan ugovor s *lapidom* Markom Radinovićem za izvedbu nove *loggie* po majstorovu nacrtu (Prilog 1).¹⁶ Građevina kvadratnog tlocrta trebala je imati stranice duljine po 21 stopu (7 m) s po trima lukovima na jugu i istoku i jednim kvadratnim stupcem na uglu. Na stupac bi se naslanjao još jedan luk prema gradskim zidinama. Na krajevima kolonade ugovorena su dva polustupa, a ostali su nosači trebali biti puni stupovi visine 3,5 stopa (1,17 m) s bazama i kapitelima ukupne visine 1,5 stopa (0,50 m). Debljina zida, odnosno donji profil luka trebao je iznositi 1,5 stopa.

Nadalje se majstora obavezuje izraditi ogradni zid od pravilnih klesanaca (korša) na istoku i jugu visine 3 stope (1 m) i pokriti ga pločama koje bi tako tvorile vijenac. Druge su se ploče trebale iskoristiti za klupe duž oboda *loggie*.

Spomenuti su i profilirani i neprofilirani kameni oluci na pojedinim stranama *loggie*, što bi značilo da je odmah zamišljen i krov, no na tome je mjestu dokument znatno oštećen pa nije moguće donijeti preciznije podatke. Radinović je bio zadužen napraviti i sudački stol sa stopama, prikladnog oblika i položaja. Sav je materijal potreban za gradnju majstor imao dopremiti u grad s obale otočića Vrnika.

Vrijedni dodatni podatci dopisani su na marginu dokumenta. Prokurator Frane Petrović i Marin Kanavelić (umjesto Serafina Grubšića) već su 13. srpnja iste godine provjerili napredak radova, izmjerili kamene elemente i provjerili vrijednost radova ugovorenih van prethodnog ugovora, pretpostavlja se usmeno. Od novougovorenih elemenata vidjeli su vrata (ogradnog) zida palače te klesanje (*celatura*) stupca i polustupa postavljenih izvan *loggie*. Pritom je ugovorom već bila naručena izvedba dodatnog luka između *loggie* i zidina (zapadni luk kapele), no nije bio ugovoren pripadajući polustup (zapadni polustup kapele) koji je izveden naknadno. Izgledno je došlo do izmjene u oblikovanju stupca koji je od tipične glatke plohe naposljetku isklesan u iluziju okruglog stupa zarobljenog unutar kvadra.

Vidjeli su prokurator da je u donjem dijelu parapetnog zida *loggie* napravljen dodatni zid od korša (što valjda podrazumijeva klupe) i na njemu ostavljeni ulazi. Izveden je i neidentificiran grb u *loggi*, možda onaj kneza Baffa nad ulaznim lukom ili re-ljef lava sv. Marka s grbovima dužda i kneza. Naposljetku doznajemo da su ovi dodatni radovi dogovoreni u iznosu od osam dukata, povrh već ugovorena 32, no ispostavilo se da vrijede samo sedam i pol pa je Marko Radinović općini ostao dužan pola dukata.

Prihvatimo li veličinu korčulanske stope od 33,4 cm koja je korištena u drugoj polovici 15. stoljeća,¹⁷ vidjet ćemo da ugovorene mjere blisko odgovaraju izvedenom projektu pa se, po svemu sudeći, mjera neizmijenjena nastavila upotrebljavati i u prvoj polovici 16. stoljeća. Marku Radinoviću sa sigurnošću se može pripisati izvedba *loggie* i svih njezinih konstruktivnih i dekorativnih elemenata, izuzev dvaju marginalno spomenutih postojećih objekata: ogradnog zida (Kneževe) palače i kancelarije u kojoj je ugovor potpisan. Između njih je *loggia* trebala biti izgrađena, otvorena prema trgu i prema Kneževu prolazu na jugu. Zbog oštećenja ugovora ostaje nejasnim kako je trebao izgledati sjeverni zid uz kancelariju jer sačuvani dio ugovora spominje samo istočnu i južnu stranu i dva pripadajuća polustupa. Slijepu arkadu na toj strani ipak je komparativnom analizom moguće pripisati istom Radinoviću. Zabilješka na margini dodatno mu pripisuje portal dvorišta palače i zapadni polustup, odnosno luk trijema kapele.

Loggia je u potpunosti uklopljena u današnju Vijećnicu. Snažni stupovi otvaraju mogućnost da su naručitelji imali u primisli podizanje kata, no on nije spomenut ni u odluci Gradskog vijeća niti u ugovoru. Naprotiv, samo dvije godine poslije, 7. svibnja 1525., općina je angažirala Marka Milića Pavlovića za izvedbu kamenih elemenata „za novu *loggiu* i dvoranu nad njom” koje je s mjesta rada, po svemu sudeći na otočiću Vrniku,¹⁸ imao dopremiti na obalu pred gradom (Prilog 2). Pritom ugo-

6.
Lorenzo Vitelleschi,
Knežev dvor, 1817. (izvor:
VITELLESCHI /bilj. 20/, 24)

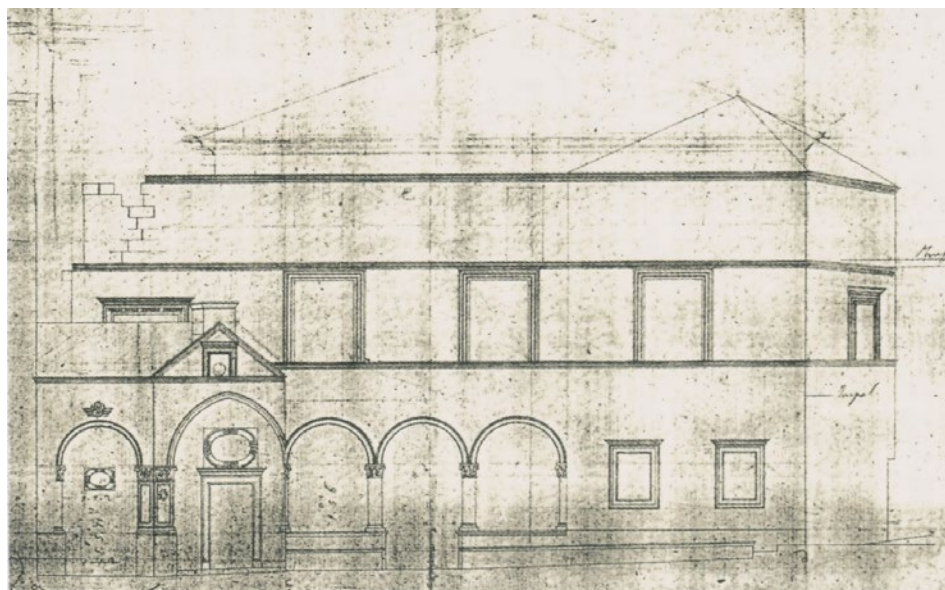
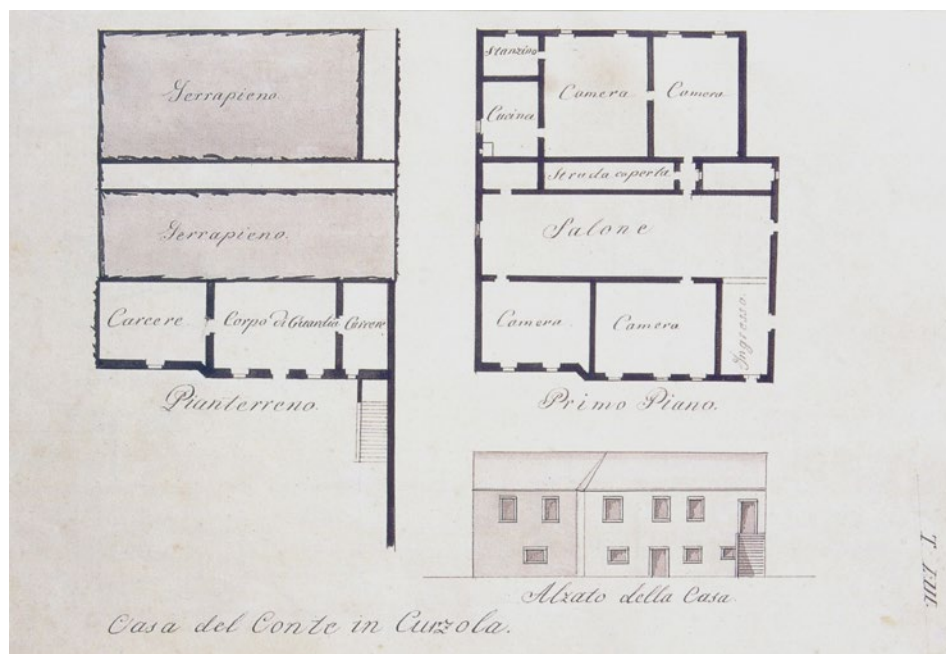
Lorenzo Vitelleschi, Rector's
Palace, 1817

7.
Lorenzo Vitelleschi (atr.),
Vijećnica, 1817. (izvor:
VITELLESCHI /bilj. 20/, 27)

Lorenzo Vitelleschi (attributed),
Town Hall, 1817

vor pod terminom *loggia* pretpostavlja čitavo prizemlje koje uključuje i kancelariju. Iako su uvodni i zaključni dijelovi pisani latinskim, tekst dokumenta u navođenju elemenata prelazi na venecijanski dijalekt što potvrđuje uporabu ovog idioma pri dogovaranju radova između kneza Paola Querinija i sudaca Andrije Kanavelića i Ivana Gabrielisa s jedne te Milića Pavlovića s druge strane.

Ugovor navodi isključivo kamenu građu, pa su prvo spomenuti klesanci, i to od 8, 7 i 6 unči, svi jednako obrađeni. Zatim su navedeni unutarnji vijenci (*listre*) u dužini od 16 koraka (26,72 m),¹⁹ koji su morali biti profilirani (*soazade*) u širini *loggie*, dok su na ostatku građevine trebali biti glatki. S obzirom na to da u interijeru nema vije-naca i traka, to se vjerojatno odnosi na parapetni vijenac koji je shvaćen kao unutarnji smještajem među katovima naspram zaključnog – vanjskog – vijenca. Navod drugoga glatkog vijenca možda upućuje na namjeru da vijenac sjevernog pročelja bude gladak.

8.

Jugoistočni ugao Vijećnice –
natpis i vijenac portala terase,
vijenac prvog kata i završni
vijenac (foto: P. Strunje)

Southeast corner of the Town
Hall – inscription and cornice of
the terrace portal, cornice of the
first floor, and the top cornice

Ugovorena dužina nešto je veća od zbrojenih dužina istočnog i sjevernog pročelja (17,80 x 8,20 m) na kojima je profiliran vijenac prekinut vratima terase (1,85 m) pa se dodatna dužina može odnositi i na vijenac ogradnog zida terase koja je tada bila znatno manja. Naime, portal terase izmaknut je prema uglu građevine, a uzak i kratak prolaz postojao je još 1817. godine. Tada je na crtežu pročelja atribuiranom dubrovačkom okružnom inženjeru Lorenzu Vitelleschiju zabilježeno stanje kapele nastalo barokizacijom za vrijeme kneza Alvisia Priulija (1705. – 1706.), kada joj je bio dodan krov (sl. 7).²⁰

Ugovor potom navodi ulazna vrata sale vijeća s grbom kneza Querinija, dvostruko profiliranog okvira, s vijencem, svijetle širine (*in luse* – veličine otvora) tri, a visine četiri lakta.²¹ Iako su odmaci od ugovorenih mjera znatni, vjerojatno je riječ o vratima terase (sl. 8). Nema naznaka da su vrata naknadno umetnuta, grb je mogao biti zamijenjen natpisom čija prisutnost sugerira da su ulazna, što potvrđuje i prostorna logika ugovora koji sljedeća spomenuta vrata smješta u prostoriju nad kancelarijom.

Nisu spomenuti stubište i drugi ulaz iz prizemlja. Današnje stubište iz 1949. godine jest smješteno na mjestu nekog starijega,²² no ono izlazi izvan perimetra izvorne građevine i nije zamislivo prije spomenutih okrupnjivanja parcela u 19. stoljeću. Po tim informacijama, u dvoranu vijeća izvorno se pristupalo preko bedema te je ulaz mogao biti strogo kontroliran i dozvoljen samo knezu, vijećnicima i njihovoj sviti.

Ranija situacija vidljiva je na prikazima austrijskog arhitekta Ernsta Arnolda Eglia (1893. – 1974.) objavljenima u časopisu *Wiener Bauhütte* 1916. godine (sl. 9–10). Stubište se tada nalazilo u sjeverozapadnom uglu perimetra Vijećnice i pristupalo mu se iz kancelarije, a današnji portal stubišta u prizemlju nije postojao. Zbog nepraktičnosti pristupa s bedema, unutarnje stubište koje prikazuje Egli vjerojatno je ubrzo dograđeno, možda prije (pre)uređenja dvorane vijeća za koju 1586. godine rezbar Frane Čiočić (Čučić) izrađuje klupe, a klesar Grgur Dujmović isporučuje 25 slikanih predložaka (kartona).²³

Postojala su još i manja profilirana vrata s grbom za ulaz iz sale u prostoriju iznad kancelarije, otprilike široka lakat i 3/4, visoka tri i 2/3 lakta (0,88 x 1,83 m). Zatim je ugovoren jedan križni prozor s klupicama za sjedenje na unutarnjim stranama, poput onoga na sali Kneževe palače. Za razliku od te nestale referencije na Kneževu palaču koja se vjerojatno nalazila na stražnjoj fasadi, ostali su prozori svi bili *alla romana*. Tri su velika na pročelju trebala biti svijetle širine (*in luse*) tri, a visine četiri lakta,²⁴ s profiliranim okvirima, vijencima i grbovima (kojima nema traga). Ugovor potom navodi ostala četiri pravokutna prozora – dva za salu prema jugu, odnosno

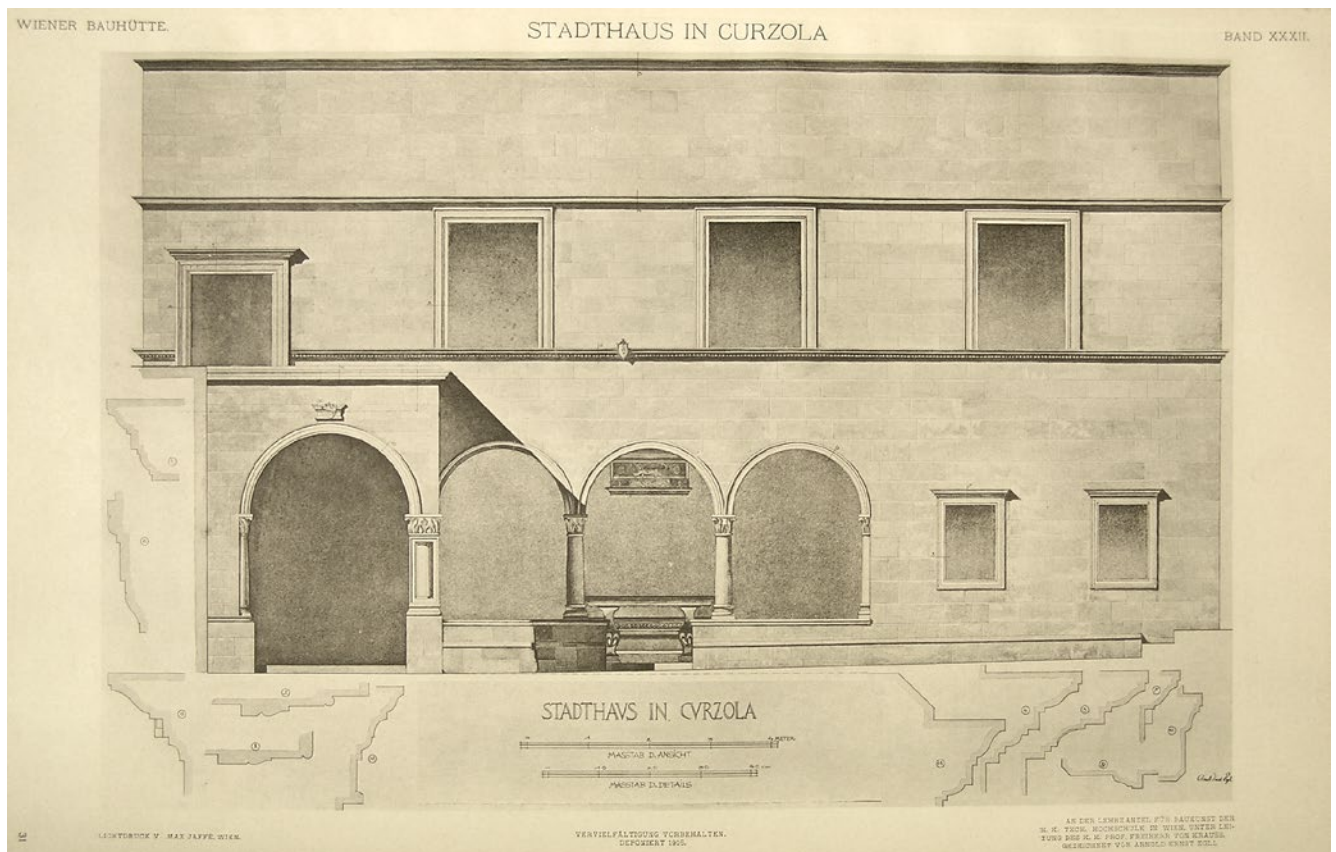
iznad zidina gdje se nalaze i danas, 2,5 lakata svijetle širine i 3,5 visine, i dva još manja za kancelariju.²⁵ Spomenute Pavlovićeve prozore, osim križnoga, i danas je moguće prepoznati na građevini.

Posljednji element pročelne dekoracije koji ugovor spominje profilirani je vijenac koji je trebao spajati vijence prozora u istacima, što je novitet u dalmatinskoj tradiciji (sl. 11). Istovremeno, Milić je pokušao i svojevrsnu superpoziciju redova, shvaćajući osnove klasične arhitekture. Naime, donji vijenac sadrži dente i jedan red profila,²⁶ dok je gornji znatno razrađeniji u tri reda profilacija. Istovremeno, profilacije otvora obaju katova vezane su za profilacije vijenaca čime se elementi pojedinih katova lingvistički objedinjuju.

Iako ugovor ovaj zadnji vijenac tretira kao završni (*de foravia* – dosl. ‘vanjski’), nekoliko je razloga koji upućuju na to da su atika i krovni vijenac rezultat istog projekta. Oduzmemo li joj visinu atike od 2,5 metara, sala vijeća bila bi visoka samo tri metra na svojih 11,50 metara dužine i sedam širine čime bi se stvorio neugodan i neproporcionalan prostor u odmaku od uobičajene prakse i funkcionalnih zahtjeva. Time bi se također narušila pročelna simetrija nasuprot visokom prizemlju čiji je vizualni prekid tek na parapetnom vijencu prozora na otprilike pet metara visine. Nadalje, atika svojom plošnošću, zidanjem i obradom kamena znatno doprinosi prevladavajućemu racionalističkom dojmu i organski se uklapa u ostatak pročelja, pa je zasigurno zamišljena kada i ostatak građevine. To potvrđuje i završni vijenac koji je kompliciranija i omekšana varijanta parapetnog vijenca s dentima u inverziji čime se superpozicija nastavlja i kompozicija zatvara u logičnu cjelinu. Na temelju atributivne metode kojom je građevina i pripisana Miliću Pavloviću, na temelju paralela s portalom kapele Sv. Roka (sl. 12), moguće mu je pripisati i završni vijenac (sl. 8).

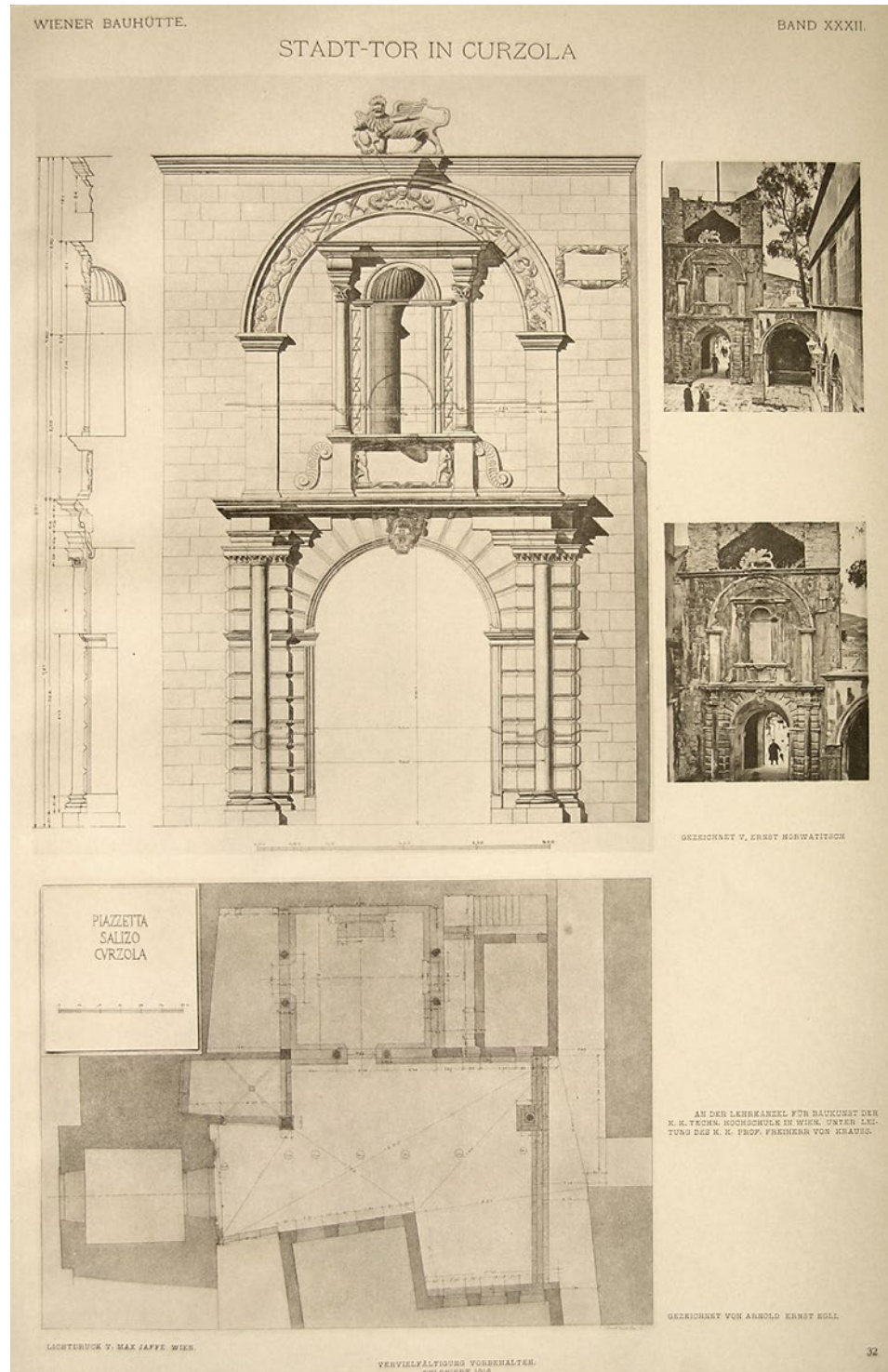
9.
Ernst Egli, pročelje Vijećnice
(izvor: *Mitteilungen der
Architektenvereinigung Wiener
Bauhütte*, 32, 1916.)

Ernst Egli, façade of the Town
Hall

10.
Ernst Egli, gradska vrata i
trg (izvor: *Mitteilungen der
Architektenvereinigung Wiener
Bauhütte*, 32, 1916.)

Ernst Egli, Town Gate and the
Square

Takvi se vijenci nalaze u interijeru Pavlovićeva sjevernog broda korčulanske katedrale čija je izvedba ugovorena iste godine kada i Vijećnica (sl. 13).

S obzirom na manjak spomena stubišta, atike i završnog vijenca te određene odmake od ugovorenih oblika i mjera otvora, moguće je pretpostaviti postojanje još jednog ugovora s Milićem Pavlovićem kojim bi se riješile i te nedosljednosti kao u prethodnom slučaju s Radinovićem.

11.
Istočno pročelje Vijećnice,
detalj (foto: P. Strunje)
East façade of the Town Hall,
detail

Nesuglasja u arhitektonskoj kompoziciji pročelja prouzrokovana su inkorporiranjem starije *loggie* u naknadno projektiranu vijećnicu. Svi Pavlovićevi elementi podjednako su razmaknuti jedan od drugoga, no samo je prvi (južniji) prozor vezan za prvi luk *loggie*. Ipak, uloženi su napor da se postigne geometrijska logika time što je posljednji prozor blago izmaknut kako bi počeo nad sredinom prvog prozora kancelarije i završio nad početkom drugoga. Iako je takav pristup u suprotnosti s osnovnim pravilima simetrije renesanse po kojima prazan element ide nad praznim, Pavlović manipulira geometrijom pročelja radi postizanja racionalne kompozicijske cjeline.

Posljednji ugovor sastavljen je tri mjeseca poslije, 10. kolovoza 1525. u (Kneževoj) palači između općine predvođene knezom Paolom Querinijem (1525. – 1527.) i sudcima Andrijom Kanavelićem, Ivanom Gabrielisom, Antonijem Žilkovićem s jedne strane i protomajstorom zidarom Blažom Curličem s druge o gradnji zidova *loggie*, palače i kancelarije (Prilog 3). Curlič je imao sazidati sjeverni zid (prema ulici) i onaj istočni (prema trgu) s vanjskim licem od fino klesanoga glatkog (*levigatus*) kamena, dok su južni i zapadni zidovi trebali biti od dobro špicom obrađenih (*spunctatis*) klesanaca pravilnih rubova, posvuda lijepo vezani uz obilato korištenje kvalitetna vapna. Sve je to trebao napraviti onako lijepo kako je to na građevini Josipa Andrijića (*Andrich*) kod Novih vrata i na drugim novijim građevinama ako su još

12.
Marko Pavlović, portal kapele
Sv. Roka – sjevernog broda
katedrale (foto: P. Strunje)

Marko Pavlović, portal of the
chapel of St Roch – north aisle
of the cathedral

ljepše zidane.²⁷ Nadalje, općina je bila voljna prepustiti Curliću nabavu kamena za južni i zapadni zid, dok ga je općina sama obećala opskrbiti fino klesanim kamenom (koji je vjerojatno obradio Pavlović po ranijem ugovoru) za vanjsko lice vidljivijih zidova prema sjeveru i istoku. Naposljetku mu je obećano da će biti uposlen za pokrivanje palače, odnosno izvedbu krova.

Oblikovanje zida spomenuto je u svim trima ugovorima, no upravo ovaj zadnji pozornošću koju naručitelji pridaju načinu zidanja, kvaliteti kamena i njegova oblikovanja odlično ilustrira uvažavanje estetike materijala od sredine koja od kamena živi. Oblikovanje zida shvaćeno je kao bitna estetska i reprezentativna odrednica, jer je Curlić trebao sazidati *loggju* i vijećnicu onako lijepo kako se to radi na novim građevinama.

Gradnjom sklopa Vijećnice otvara se pitanje formacije kapele Gospe od Sniga, odnosno njezina trijema koji zatvara jugozapadnu stranu trga. Zavjetno svetište posvećeno Gospi i sv. Bartulu u gradskom je zidu oblikovano 1483. godine u zahvalu za obranu od napuljskih Aragonaca. Takvo je ostalo do podizanja *loggje* 1523. godine, kada Marko Radinović pored nje ugrađuje dodatan luk prema zidinama koji stoji na stupcu *loggje* i polustupu uz zidine. Taj luk danas čini zapadni luk trijema kapele čime je njegov oblik bio prethodno zadan. Trijem kapele, odnosno prostrana terasa na katu nisu bili zamišljeni ni 1525. jer Pavlović vrata izmiče prema južnom uglu pročelja, gdje je vjerojatno postojao uzak prilaz ili balkon. Istovremeno, vidljive terase i balkoni čest su element potreban u svakodnevnom funkcioniranju reprezentativnih javnih palača

13.
Marko Pavlović, jugoistočni
ugao kapele Sv. Roka –
sjevernog broda katedrale
(foto: P. Strunje)

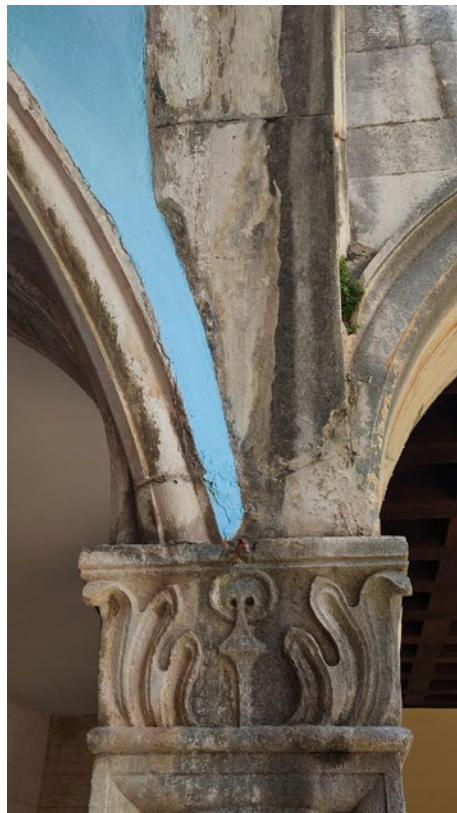
Marko Pavlović, southeast
corner of the chapel of St Roch
– north aisle of the cathedral

na Jadranu kao mjesta s kojih su se izvikivali proglasi i naredbe (*terrazza dell'uscire*) te pratile javne ceremonije. Do rješenja je došlo 1531. godine, kada je Nikola Karlić po naredbi kneza dobio predujam od jednog dukata za dovršenje kapele što je potvrđeno uklesanom godinom MDXXXI, inicijalima kneza Bernarda Barba (1528. – 1531.) i njegovim grbom na menzoli iznad istočnog luka.²⁸ Pritom Karlić imitira Radinovićevo oblikovanje stupova *loggje* (točnije stupca i polustupa zapadnog luka kapele) radi postizanja cjeline, međutim Karličevi su kapiteli znatno kruće oblikovani pa postaje jasno da su proizvod naknadne intervencije (sl. 14–15). Isto potvrđuje i izvedba svoda koji

14.
Marko Radinović, kapitel
stupca *loggje* s umetnutim
svodom kapele (foto:
P. Strunje)

Marko Radinović, capital of
the *loggja* column with the
inserted chapel vault

15.
Nikola Karlić, kapitel stupca
kapele (foto: P. Strunje)

Nikola Karlić, capital of the
chapel column

stoji na nepravilno umetnutim konzolama i nejednako položenim rebrima. Vizualna poveznica između svetišta i središnjeg prozora sale vijeća omogućena je time što je središnji luk trijema izdignutiji no ostali, čime se ova dva prostora i simbolički povezuju.²⁹ Da kapela nije imala zidove ni krov, što potvrđuje da je iznad postoja- la nenatkrivena terasa, doneseno je u vizitaciji Agostina Valiera 1579. godine, kada on naređuje da se izvedu.³⁰ Sličan je problem zabilježen i u vizitaciji 1624.,³¹ pa se krov kapele najvjerojatnije može povezati tek sa spomenutom barokizacijom 1705. – 1706., a uklonjen je obnovom 1893. – 1894. godine.³²

RENESANSNI KLASICIZAM KORČULANSKE VIJEĆNICE

Strogost i redukcija dekoracije novoga korčulanskog upravnog sklopa, uz nagla- sak na kvalitetu zidanja pažljivo klesanim kamenim blokovima, nisu u suglasju s dekorativnošću tadašnjih dalmatinskih ostvarenja. Na primjer, dubrovačka Spon- za kronološki je blisko ostvarenje korčulanskih majstora (1516. – 1522.), no znat- no drukčije koncepcije. U Zadru pak, gdje su također aktivni korčulanski majstori, dolazi do većeg uvažanja ranorenesansnih codussijanskih principa (benediktinska crkva Sv. Marije, bratovštinska crkva Sv. Roka), koji opet nisu bliski korčulanskoj vijećnici. Zvonik hvarske katedrale na kojemu su Nikola Karlić i Milić Pavlović za- jedno radili 20-ih godina 16. stoljeća također nije usporediv.³³

Impuls za korištenjem reduciranih klasičnih formi mogao je doći iz same Vene- cijije gdje se u prvoj četvrtini 16. stoljeća ponovno izgrađuje upravno-poslovna zona Rialta nakon dvaju požara. *Fondaco dei Tedeschi* (1505. – 1509.), *Fabbriche Vecchie* (1520. – 1522.) i *Palazzo dei Dieci Savi alle Decime* (od 1521.), na kojima kao pro- jektant i/ili izvedbeni inženjer sudjeluje *proto* Antonio Abbondi zvan Scarpagnino (oko 1475. – 1549.), odražavaju kratkotrajnu i ograničenu pojavu arhitekture reduci- ranoga klasicizma „vitruvijanske racionalnosti” u kojemu je Republika kao naručitelj pronašla zgodno sjedinjenje monumentalnosti i uštede.³⁴

Korčulansku vijećnicu s navedenim primjerima povezuje horizontalna podjela plošnog pročelja s naglaskom na rastvoreno prizemlje i pojednostavljenje arhitek- tonske dekoracije svedene na arkade i jednostavne pravokutne prozore vezane vijen- cima. Razdvaja ih, osim nepremostive razlike u mjerilu, venecijansko nadomještanje još reduciranijega arhitektonskog ornamenta žbukanjem, bojanjem i slikanjem zid- nih ploha od opeke čime se postiže potpuno drukčiji dojam. Ne manje važno, na venecijanskim se primjerima ortodoksno provodi ideja arhitekta i teoretičara Leona Battiste Albertija (1404. – 1472.) o postavljanju luka isključivo na stupac, a primjet- no je i promišljanje njegovih geometrijskih postulata.³⁵

Konačno, oblikovno bliski primjeri korčulanskoj vijećnici mogu se naći u talijan- skim Markama gdje je u kasnom 15. i ranom 16. stoljeću obnovljeno i ponovno sa- građeno nekoliko upravnih palača poput *Palazzo della Signoria* u Jesiju, *Palazzo del Governatore* u Fermu, *Palazzo del Governo* u Macerati, *Palazzo Ducale* u Camerinu, a slični su primjeri i *Palazzo Poccianti* u Ostra Veteri te *Palazzo Bonafede* u Monte San Giustu.³⁶ Ondje se rimski klasični modeli uvode dodatno racionalizirani i suz- držani, a inzistira se na kvaliteti obrade (najčešće nežbukana i uvijek plošna) zida od opeke i kompozicijskim odnosima elemenata pročelja. Tamošnji klasicizam također izbjegava korištenje stupova i gređa kao sastavnih elemenata reda, reduciravši ga na razdijelne vijence koji naglašavaju horizontalnu raspodjelu na katove otvorene razli- čito profiliranim velikim pravokutnim prozorima.

Time se Korčula približava pojavama na suprotnoj obali Jadrana s kojom je tra- dicionalno imala žive poslovne veze u kojima je sudjelovao i Marko Pavlović,³⁷ no samo na razini općih estetskih kretanja. Doslovnije citiranje uzora iz Marki javit

će se tek desetljeće poslije s dolaskom Ankonitanca Girolama Catanea u Zadar i Dubrovnik, što se poklapa s djelovanjem Michelea i Giangirolama Sanmichelija i paralelnim širenjem klasičnih formi iz Veneta.³⁸

Zbog pozornosti koju naručitelj u ugovoru posvećuje detaljima, jasno je da su knez Paolo Querini i sudci, odnosno prokurator i Andrija Kanavelić i Ivan Gabrielis najzaslužniji za koncepciju nove Vijećnice, no zbog manjkavih biografija nije ih moguće dovesti u vezu s klasicističkim kretanjima jadranskog bazena. Iako im venecijanski primjeri nisu služili kao izravni modeli, lako je zamislivo da je naručiteljima suzdržan arhitektonski pristup bio prihvatljiv, ako ne i poželjan, jer je netom prije bio primijenjen u glavnom gradu. Arhitektonska je koncepcija bliža primjerima u Markama, što može biti rezultat stoljetnih veza ili majstorskog doprinosa Marka Pavlovića. Može se pretpostaviti da je odabran kao majstor koji zna raditi *alla romana*, što je pokazao i na dijelovima atrija dubrovačke Sponze, čija je ukupna arhitektonska koncepcija ipak drukčija. Iako je utvrđena njegova razgranata poslovna mreža na objema obalama Jadrana, tek će buduća istraživanja utvrditi je li Pavlović ili netko iz njegova kruga bio aktivan majstor u Italiji prve polovice 16. stoljeća.

Treba spomenuti da 1522. na Korčulu dolazi tada mladi vojni inženjer Antonio Ferramolino (u. 1550.) u svojstvu mletačkog povjerenika za artiljeriju i naoružanje (*commissario generale delle artiglierie e munizioni*).³⁹ Ipak, za sada nema osnove pripisati mu zasluge za prijenos klasičnog jezika na Korčulu jer nije poznat njegov civilni opus niti su zapažene slične pojave u gradovima u kojima je radio.

Poglavlje klasične arhitekture uskoro je otvoreno i u Dubrovniku gradnjom palače i ljetnikovca Gundulić, a upravo se u tom gradu ranije pojavljuju pojedini elementi korišteni na Vijećnici.⁴⁰ To znači da se Pavlović, kao i Radinović prije njega, koristi elementima već prisutnim u repertoaru korčulanskih majstora. Ipak, ti su se elementi dotad rabili mahom kao novi dekorativni oblici unutar starijih shema. Na korčulanskoj je vijećnici, naprotiv, želja naručitelja za korištenjem isključivo klasičnih oblika, strogo redukcijom elemenata i njihovom racionalnom raspodjelom rezultirala ranom lokalnom inačicom klasicizma 16. stoljeća koji će se uskoro jasnije pokazati realizacijom šibenske gradske *loggie* (1534. – 1547.).⁴¹ Time se ovim istraživanjem nastavlja pitanje rane recepcije klasicizma u Dalmaciji koji nije ovisan o uvezenim modelima, nego se uspijeva iskazati lokalno i paralelno zbivanjima na suprotnoj obali Jadrana.

PRILOG 1

Ugovor o gradnji loggie između Frane Petrovića i Serafina Grubšića, ovlaštenika kneza (Giovannija Baffa) i majstora kamenoklesara Marka Radinovića.

(DAZD-11, Općina Korčula, kut. 44, sv. 87, knezovi Zuane Baffo i Paolo Querini 1522. – 1525., n. 227, 85r–v, 9. svibnja 1523.)

Commissio pro comiti Curzolae pro fabrica logiae novae

In Christi nomine amen, anno nativitatis eiusdem millesimo quingentesimo vigesimotertio

Indictione XI.ma, die vero nono maij, Curzolae. In Cancellaria comunis presentibus infrascriptis testis vocatis et rogatis. Ibiq̄ue Dominus Franciscus Petrovich et Dominus Seraphinus Grubsich, deputati per magnificum Dominum Comitem ad procurandum nomine comunis Curzolae, et patiscendum cum quocumque opus fuerit prout ipsis melius videbitur super fabrica logiae nove, convenerunt et ad infrascripta pacta et transactionem devenerunt cum magistro Marco Radinovich lapicida presente et stipulante, quod magister Marcus predictus promisit et se obligavit facere opera lapidea scalpro sive celo laborata; pro fabricae dictae logiae iuxta designum per ipsum magistrum Marcum factum et in cancellaria presentatum, (videlicet?) logia in parte exteriori esse debet longa pedes vigintiunum et quadrata et a parte versus meridiem inniri tribus voltis, a parte vero versus orientem solis inniri debet aliis tribus voltis, et ab angulo dictae logiae duci debet unus voltus equalis predictis versus murum civitatis, in quo angulo poni debeat una columna quadrata integra, in medio vero logie sub voltis poneantur columnae rotundae, et in aliis duobus angulis columnae dimidiatae iuxta exigentiam fabricae, et sint columnae predictae altitudinis pedum trium cum dimidio, bases vero cum epistiliis sint altitudinis unius pedis cum dimidio, et duca (??) convenitas de uno epistilio ad aliud altitudinis proportionalis (altitudini?) dicti volti sint latitudinis unius pedis cum dimidio. Insuper facere (??) sint cursus pro construendo muro a duobus lateribus logiae, videlicet versus orientem (?) et meridiem, altitudinis pedum duorum cum dimidio trium, et dictum murum coperire planis incornisatis, et dare alias plancas pro operirandis aliquibus sedilibus (??) intus circum circa logiam predictam, exceptis portis fiendis in (??) (??) in medio vacuitate logiae. Columnae vero diametraliter sint gre(?). Insuper obligatus sit dictus magister Marcus dare cursus (?) lapidum pro constructione (85v) inter (??) predictos (...) cum predictis duobus (?) cana(libus?) cum (??) (??) (...) (??) (??) dictis duobus lateribus logiae canales (??) (...) ac etiam canales eisdem (??) ponere a parte logiae versus (??) in quantum est latitudo cancellariae colateralis (?) ipsi logiae, in reliquis vero partibus logiae ponere canales simplices iuxta exigentiam operis. Item in ipsa logia facere suggestum eminentem sive tribunal praetorium, cum sua pedata in forma convenienti, et in loco debito. Et omnia dicta laboreria ex nunc incipere et continuare usque ad perfectionem operis, et ipsa bene completa et laborata ad laudem boni magistri lapicidae consignare ad littus in scopulo Invernich, ac etiam adinviare quoscumque dicta opera in barchis intramuros, pro quibus omnibus operibus factis completis et laboratis ut supra, predicti Dominus Franciscus et Dominus Seraphinus nomine comitis Curzolae promiserunt dare ut solvere ipsi magistro Marco presenti et stipulanti ducatos trigintaduos de denariis ipsi comiti pertinentibus ex datio taedarum. Ad quod computum realiter dederunt et numeraverunt in manis dicti magistri Marci libras nonagintaquattuor sed sexdecim parvas residuum vero pretij suprascripti promiserunt eidem dare de ipso in ipsum, prout in opere processerit, promittentes invicem omnia predicta habere firma et rata, inviolabiliter atendere

et observare, sub pena refectionis damnorum et interesse invicem, et obligantes pro observatione premissorum omnia bona sua presentia et futura.

Testes Dominus Ulixes de Nicolinis
Dominus Nicolaus Junius
Dominus Marinus Paparcich

(Margina)

Die 13 Julij Dominus Franciscus Petrovich et Dominus Marinus de Canavelis deputatus loco Domini Seraphini contrascripti ex una, et magister Marcus contrascriptus ex altera, visis et diligenter mensuratis operibus vigore contrascripti instrumenti factis per magistrum Marcum contrascriptum pro fabricae dictae logiae, ac etiam operibus per eum factis ultra conventionem, videlicet porta cortini palatij, et celatura contrascriptae columnae quadratae, et alterius columnae dimidiatae extra logiam positae, et cursibus lapidum quibus constructus est murus a parte inferiori cortini logiae, et restrictione portarum logiae, et armis factis in ipsa logia, declaraverunt et constituerunt valorem omnium ipsorum operum factorum ultra conventionem predictam fore ac esse ducatos septem cum dimidio. Qui magister Marcus confessus est usque ad presens realiter habuisse in pluribus vicibus pro computo solutionis omnium operum superscripti ducatos triginta duos pro operibus factis vigore conventioni contrascripte, et alios ducatos octo pro operibus factis ut super ultra conventionem. Ex quo apparet ipsum magistrum Marcum restare debitorem dimidij ducati, salvo tamen quovis modo iure comunis Curzolae, causa operum de quibus in conventionem contrascripta quaecumque comperta fuerint non correspondere designo logiae contrascriptae, sed deteriora esse, in quarum liquidarum fuerit deficere ex ipsis operibus aut non habere debitum complementum artis, promictentes etiam, sub obligatione etiam.

Testes Bartholus Pomenich, (??) Colubinovich

PRILOG 2

Ugovor kojim se majstor Milić Pavlović obavezuje izraditi klesane elemente za novu loggiu, kancelariju i dvoranu nad njom.

(DAZD-11, Općina Korčula, kut. 44, sv. 88, sveščić 2, knez Paolo Querini 1525. – 1527., 3r-v)

Die 7 Maij 1525 in cancelaria

Coram magnifico et generoso Domino Paulo Quirino dignissimo comite Curzolae, et honorandis iudicibus Domino Andrea de Canavelis, et Domino Joanne de Gabrielis, absente tertio, et aliis multis nobilibus, magister Milichius Pavlovich promissit et se obligavit facere opera lapidea infrascripta de bono lapide, bene laborato, ad laudem peritorum artis pro fabrica logiae novae, et aulae super eam construende, et dicta opera sic laborata conducere ad littus maris ante civitatem suis expensis, et ibi ea integra et bene conditionata dare ac consignare de die in diem prout congrue perfici et conduci poterunt. Qae opera sunt

Piere da corso quante bisognarano de tre sorte, da onze /8/7/ et /6/ tute indifferenter a rason de passa quatro et mezo al ducato. Dechiarando che le piere de li cantoni non se debino mensurar se non da uno solo lato.

Liste per dentro la fabrica passa sedese qual debino esser soazade quanto tien la loza, lo resto siano liste schiete. Tute per ducati tre et mezo.

Una porta da intrar in la sala, larga, in luse braza tre, alta braza quatro, con le sue soaze dopie, et la cornise sopra con la arma Quirina. Et una altra porta per la camera sera sopra la canceleria larga br. uno et $\frac{3}{4}$, et alta braza tre et $\frac{2}{3}$, nel circa, soazada con la sua cornise et arma. Tutte doi ditte porte per ducati quatro et mezo.

Fenestra una incrosada, come quella che al presente e in sala del palazzo con le sue banchete dentro a le bande per ducati tre.

Fenestre tre quadre a la romana large in luse braza tre, altre braza quatro per la fazada davanti la sala con le sue soaze et cornice et arme. Tute tre per ducati sei.

Fenestre quadre quatro, cioe doi large br. do et mezo et alte br. $3\frac{1}{2}$ in luse per la sala a la parte verso ostro. Et altre doi fenestre quadre piu piccole per la Canceleria. Tute quatro fenestre per ducati quatro et mezo.

Lista de foravia a la fazada de la sala, tra le cornise de le fenestre, soazade et bole, a rason de lire do grossi diese al passo.

Piere da corso alte onze diese per meter soto le banchete dentro la loza a rason de passi tre et mezo al ducato.

(3v) pro quibus operibus sic faciendis prefatus magnificus dominus comes cum honorandis iudicibus et nobilibus superscriptis promisit solvere ipsi magistro Milichio presenti et stipulanti pretia ut supra unicuique operi apposita et limitata. Et ad computum dictae solutionis dederunt et actualiter tradiderunt in manus dicti magistri Milichij libras quinquaginta parvorum, eidem numeratas per dominum Abelem Joannis camerarium comitis in presentia mei notarij et testium infrascriptorum ac etiam eidem Milichio in solutum supra dederunt alias libras centum et sexaginta unam parvorum debitas ipsi comuni per dictum magistrum Milichium pro datio tedarum anni presentisi, vigore cuius dationis et receptionis in solutum, dictus camerarius nomine comitis superscripti fecit quietationem ipsi Milichio de pecunijs dicti datij ulterius non petendis. Ac etiam promiserunt solvere ipsi magistro Milichio temporibus debitis residuum valoris lapidum superscriptorum iuxta pactum superscriptum. Et promittentes invicem omnia superscripta inviolabiliter attendere, se obligantes et cetera.

Presentibus Domino Marino de Canavelis, Domino Joanne Georgio Niconicio, Domino Matheo Zilio et Domino Marino de Gabrielis testes et cetera.

PRILOG 3

Ugovor između općine i protomajstora zidara Blaža Curlića o zidanju nove komunalne palače, odnosno loggie, kancelarije i vijećnice.

(DAZD-11, Općina Korčula, kut. 44, sv. 88, sveščić 2, 24v–25r, 10. kolovoza 1525.)

Margina: *Conventio pro comuni de fabrica palatij*

In Christi nomine amen anno nativitatis eiusdem millesimo quinquagesimo vigesimo quinto die decimo augusti. Actum Curzolae in palatio regiminis. Ibiq̄ue magnificus et generosus dominus Paulus Quirinus dignissimus comes Curzolae, cum honorandis iudicibus Dominus Andrea de Canavelis, Dominus Joanne de Gabrielis, et Dominus Antonio Zilio et aliis multis nobilibus, facientes nomine comunis Curzolae ex una, et magister Blasius Zurlich prothus murarius ex altera, sponte et libere inter se ad talem conventionem et pacta devenerunt quod dictus magister Blasius promisit et se obligavit construere et fabricare parietes logiae et palatij et cancelariae qui fabricari debent; ex quacumque parte, videlicet a parte orientali et septentrionali cum lapidibus in parte

exteriori levigatis qui dicuntur de corso, in parte vero meridionali et occidentali de lapidibus quadratis et bene spunctatis prout sunt in fabrica magistri Josephi Andrich prope portam novam et in aliis novis fabricis siquae pulchriores sunt, et totum murum bene compaginare cum bona et abundanti calce et perficere ab immo ad summum omnibus suis expensis, et ita perfectum et absolutum (?) ad laudem peritorum artis consignare ad misuram grossum unum brachii (?) mensurae ragusij et potius plus quam minus, et tantum opera (??) quantum (??) (25r) tempore (??) ipse (??) solui contegerit, ita quod debito pretio incessanter teneatur opus prosequi, (??) magistro Blasio (??) magnificus dominus comes cum iudicibus et aliis nobiles, promiserunt solvere murum predictum qui fiet in parte meridionali et occidentali, pretio ducati unius pro quolibet passus in parte vero orientali et septentrionali promiserunt eidem dare lapides de curso quot sufficient pro parte exteriori muri, conductos prope locum fabricae. Et insuper eidem solvere libras quatuor parvorum pro quocumque passu muri facti. Promittentes etiam non uti aliis magistris murarijs pro tegendo ipso palatio quando domino iuvante ipsum tegi contigerit, quam ipso magistro Blasio ut in (?) quoque debitum praemium ex labore suo consignatur, promittentes in vicem predicta omnia (??) firma et rata, et inviolabiliter observare, sub obligatione etc.

Testes Dominus Seraphinus Grubsich, Dominus Francescus Petrovich, Dominus Marinus de Gabrielis.

BILJEŠKE

- ¹ Usp. MILAN PELC, *Renesansa*, Zagreb, 2007., 85–86; KRASKA MAJER JURIŠIĆ, *Arhitektura vlasti i suda: Vijećnice, lože i kneževske palače u Dalmaciji od 15. do 18. stoljeća*, Zagreb, 2017., 176–185.
- ² VID VULETIĆ VUKASOVIĆ, *Trijemovi (lože) u gradu Korčuli, Slovinac*, 29 (1882.), 461; GIOVANNI DE ZORZI, *Catalogo de' conti Veneti che governarono Curzola dal 1425 sino al 1716 con diverse notizie patrie*, Dubrovnik, 1883., 65.
- ³ GORAN NIKŠIĆ, *Marko Andrijić: egregius et prudens magister*, Korčula, 2022., 55. Marko Pavlović, zvan Milić korčulanski je klesar prve polovice 16. stoljeća koji je umro prije 1532. godine. Posvjedočeno je radio na neimenovanim općinskim gradnjama u Korčuli 1514., zatim je 1525. ugovorio sjeverno proširenje katedrale – današnju kapelu Sv. Roka. Osim na Korčuli, radio je na dovršetku dubrovačke Sponze nakon 1518. godine, a s Nikolom Karličem na zvoniku hvarske katedrale 20-ih godina 16. stolje-

ća – zbog čega su se tužili 1527. CVITO FISKOVIĆ, *Korčulanska katedrala*, Zagreb, 1939., 25, 91–92; ISTI, *Dokumenti o radu naših graditelja i kipara XV.-XVI. stoljeća u Dubrovniku*, Split, 1947., 24; ISTI, *Pri kraju razgovora o dubrovačkoj Divoni, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 11 (1959.), 107–112. Analizirajući blagajničke knjige korčulanske komune, Fisković prenosi da Pavlović 1525. godine radi na Kneževoj palači. Ipak, moguće je da nije riječ o Kneževoj, već komunalnoj palači – odnosno Vijećnici. Zbog toga što korčulanski arhiv u Zadru tada nije imao signature, nije moguće provjeriti Fiskovićev navod. CVITO FISKOVIĆ, *Stilska zakašnjenja na stolnoj crkvi u Kotoru, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 16 (1966.), 237, bilj. 91.

- ⁴ Vijećnica je proširena u pozamašnjim radovima 1867. i 1868. za koje je 1840. godine otkupljena susjedna kuća Boschi. ALENA FAZINIĆ, *Ponešto o javnom graditeljstvu 19. stoljeća u Korčuli, Godišnjak grada Korčule*, 13 (2010.), 105–107.

- ⁵ Izostanak traka upućuje na to da nije riječ o grbu obitelji Baffo niti Querini, a nije prepoznatljiva ni osmerokraka zvijezda Nadala niti gradski grb.
- ⁶ VID VULETIĆ VUKASOVIĆ (bilj. 2), 461. Lav je možda uklonjen tek nakon Drugoga svjetskog rata, nakon što je neki lav „na vratima stare venecijanske palače u kojoj su se nastanili novi gospodari grada” oštećen pri oslobođenju grada 1943. MARIO JAREB, Trogirski incident od 1. prosinca 1932. i mletački lav svetog Marka kao simbol „talijanstva” istočne obale Jadrana, *Časopis za suvremenu povijest*, 39/2 (2007.), 440–441.
- ⁷ Grb je oštećen i teško čitljiv. Ipak, vidljiva je u podjela u dva vertikalna polja s izmjeničnim dijagonalnim trakama i figurom u sredini, pa može biti riječ samo o grbu obitelji Baffo.
- ⁸ MARIJA HAJDIĆ, *Povijest zaštite spomenika u gradu Korčuli u 19. i 20. stoljeću*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2015., 91.
- ⁹ JOŠKO BELAMARIĆ, Marsilio Zorzi i osnutak grada Korčule, u: *700 godina korčulanske biskupije* (ur. Igor Fisković, Marko Stanić), Korčula, 2005., 102–105. Ponešto o starijem kneževu dvoru spominje VINKO FORETIĆ, *Povijest otoka Korčule: srednji vijek do 1420.*, Zagreb, 2021. [1940.], 307–308.
- ¹⁰ Državni arhiv u Zadru, Općina Korčula (dalje: DAZD-11), kut. 6, sv. 19, 7r, 29/3/1430. Spominju se majstori Ivan Bogavačić i Andrija (?) Brajković.
- ¹¹ DAZD-11, kut. 11, sv. 17, sveš. 1, 56r, ožujak 1447; 58v, veljača 1447.; 65r, 24/3/1447; 66r, 20/3/1447; 96r, kolovoz 1447. Dokumenti su jako oštećeni. Ipak, spominju se majstori klesari Nikola Proharac, određeni Radoš, odnosno Radoslav iz Dubrovnika, Andrija Markov, odnosno Marković na drugome mjestu, i Andrija Obradov za rad na *palazzo nuovo*. Tezu o proširenju palače postavljam na temelju njezine prostorne dispozicije, iz koje je vidljivo da je u nekom trenutku dodano krilo preko javne ulice. Također, postojanje dviju palača (kneževa i općinske) nije zabilježeno ni u jednom dokumentu prije ugovora iz 1525. u prilogu ovog članka. Naprotiv, uvijek se spominje jedna javna upravna palača (*palatium regiminis/communis*). S tom preoblikom Kneževa dvora vjerojatno je povezana gradnja inkorporirane Male kneževa kule dovršene 1449. godine, što je bilo posvjedočeno natpisom (MCCCCXXXVIII ADI XX AGOSTO). GIOVANNI DE ZORZI (bilj. 2), 54.
- ¹² Tako je nazvana jer su se u njoj potpisivali ugovori, a do nje je bio ured gradskog kancelara. Do sada prvi poznati navod *loggia ante cancellariam* bio je iz 1491., a vjerojatno je to ista *loggia domini comitis Curzulae* spomenuta 1342. jer čini dio kneževa upravnog sklopa. Usp. VID VULETIĆ VUKASOVIĆ (bilj. 2), 461.
- ¹³ DAZD-11, kut. 5, sv. 5, 10r–v, knjiga općinskih troškova za 1424. godinu.
- ¹⁴ DAZD-11, kut. 43, sv. 83, sveš. 7, 325r–v. Gradnja *loggie* dio je veće odluke, pa donosim samo relevantan dio: [...] *Et maxime dovendossi per ornamento necessario de questa cita fabricar la loga et cancellaria, et una cisterna in loco publico, per subversion de tuti universalmente, et piu per forestieri, acio habiano causa per practicar piu volentiera, et condur sue victuarie qui [...]*.
- ¹⁵ DAZD-11, kut. 511, 114v–115v.
- ¹⁶ Krajem 16. stoljeća dokumentiran je rad Marka Radovoga s Nikolom Alegretovim na palači Nassis u Zadru 1486. godine, kao i na kapeli Sv. Roka uz crkvu Sv. Marije Velike 1508. godine s Nikolom Alegretovim i Nikolom Španićem. Posvjedočen je i u Dubrovniku gdje sa zetom Markom Andrijićem 1496. godine kleše vrata i prozore za kuću braće Nenковиć. CVITO FISKOVIĆ, *Zadarska renesansna crkva sv. Marije, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 10 (1953.), 124; GORAN NIKŠIĆ (bilj. 3), 76, 79. Time bi korčulanska *loggia* bila pozno ostvarenje ovog majstora.
- ¹⁷ GORAN NIKŠIĆ, Graditeljski polet i procvat klesarstva u Korčuli 15. i 16. stoljeća, u: *Scripta in honorem Igor Fisković: Zbornik povodom sedamdesetog rođendana* (ur. Miljenko Jurković, Predrag Marković), Zagreb, Motovun, 2015., 255. Stvarna ukupna visina stupa je 171 cm, od čega na deblo otpada 118, na kapitel 35, a na bazu 18 cm. Visina parapetnog zida, mjerena kod ulaza na sjeveru, jest 105 cm. Dimenzije *loggie* su 6,85 x 7 x 7 x 6,95 m. Time se potvrđuje predložena veličina stope od 33,4 cm, uz moguća minimalna odstupanja.
- ¹⁸ Milića iste godine braća Nikola i Bartul Karlić tuže da je zaposeo njihov kamenolom na Vrniku. JOŠKO KOVAČIĆ, Nikola Karlić, drugi korčulanski klesari-graditelji 16. stoljeća i Hvar, *Prilozi povijesti otoka Hvara*, 14 (2019.), 100.
- ¹⁹ Metrološka analiza ne daje precizne rezultate zbog dozvoljenih odstupanja od ugovorenih mjera i mogućih promjena ugovora. S obzirom na to da jedino prozori prvog kata odgovaraju ugovorenom odnosu 3:4, moguća veličina lakta bila bi između 48,8 i 52 cm ($146,5 : 3 = 48,8$, $208 : 4 = 52$). Po pitanju unče, zadana visina tri tipa klesanaca (od 8, 7 i 6 unča) mjerljiva je na 34,5, 29,5 i 25,5 cm čime je veličina unče između 4,21 i 4,31cm, no uobičajena odstupanja ručnog rada ne dopuštaju da se precizno utvrdi na ovaj način. Točniju veličinu unče i lakta moguće je utvrditi samo posredno, naspram odnosa prema stopi i primjenjivosti na ugovorenom pročelju. Prihvatimo li da se u dvije godine veličina stope od 33,4 cm nije mijenjala, a da je korak iznosio pet stopa (1,67 m) što je primjenjivo na građevini, korčulanski je lakat u prvoj polovici 16. stoljeća iznosio 50,1 cm i bio je znatno manji od venecijanskoga (68,34 cm), a približan dubrovačkom laktu (51,2 cm). Naime, jedino u dubrovačkoj podjeli stope na 8 unča i lakta na 12 (nasuprot mletačkom sustavu po kojemu je lakat 20 unča, a stopa 12) dobivamo smislene mjere po kojima je stopa 2/3 lakta, pa izgleda da je unča u prvoj polovici 16. stoljeća iznosila 4,175 cm, a lakat 50,1 cm. U budućim bi istraživanjima veličine unče i lakta trebalo potvrditi na drugim građevinama preko pripadajućih dokumenata. Nisu primjenjive mjere korčulanskog koraka od 2,505 m, veličine četiri lakta (62,5 – 63 cm) koje predlaže MARIJA ZANINOVIĆ RUMORA, Korčulanske mjere za dužinu i površinu u razdoblju od 15. do 19. stoljeća, *Zbornik OPZ HAZU*, 27, (2009.), 103–120; Usp. GORAN NIKŠIĆ (bilj. 3), 59–61, bilj. 200.
- ²⁰ LORENZO VITELLESCHI, *Povijesne i statističke bilješke o dubrovačkom okrugu*, Dubrovnik, 2002., 27, 50. Prvi je taj crtež objavio VINICIJE LUPIS, O arhitekturi XIX. stoljeća u Korčuli, *Godišnjak grada Korčule*, 3 (1998.), 224. Postoji i crtež kapele inženjera Hanibala Grünwalda iz 1833. objavljen u: VINICIJE LUPIS, Prilozi za arhitektonsko usavršavanje Korčule, *Godišnjak grada Korčule*, 8 (2003.), 133. Usp. SENKO AMADEO, Aragonaska opsada Korčule 1483. godine i turska opsada Korčule 1571. godine – kapelica blažene Gospe i sv. Bartula, *Godišnjak grada Korčule*, 11 (2006.); GORAN NIKŠIĆ (bilj. 3), bilj. 167.

- ²¹ Po ugovorenim mjerama, vrata bi bila široka 1,53 m, visoka 2, no široka su 1,33 m, a visoka 2,16.
- ²² MARIJA HAJDIĆ (bilj. 8), 91.
- ²³ CVITO FISKOVIĆ, Stup Grgura Dujmovića u Korčuli, *Peristil*, 16-17 (1973.), 49; ISTI, Srebro i zlato Korčulanu u 16. i 17. stoljeću, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 12-13 (1988.), 198; KRASANKA MAJER JURIŠIĆ (bilj. 1), 184–185. U navedenim istraživanjima spominju se neodređeni Dujmovićevi radovi 1567. i 1569. na palači, no iz dokumenata koje prenosi Fisković nije jasno o kojoj je palači riječ – Kneževu dvoru ili Gradskoj vijećnici. Nasuprot njima, radovi kneza Francesca Zorzija 1647. koje Majer Jurišić dovodi u vezu s Vijećnicom u citiranom su izvoru eksplicitno navedeni kao radovi na Kneževu dvoru. GIOVANNI DE ZORZI (bilj. 2), 61–62, 85.
- ²⁴ Za razliku od vrata koja su trebala biti iste veličine, prozori blisko odgovaraju ugovorenim mjerama. Visoki su 2,08, a široki 1,465 metara.
- ²⁵ Ugovorene mjere su 1,75 x 1,25 m, no stvarno stanje identično je pročelnim prozorima na istoku. Prozori kancelarije, kojima ugovor ne nameće mjere, veličine su 1,75 x 1,28 m, ali mjereni izvana sa svim profilima.
- ²⁶ Tipološki su bliski, iako drukčije obrade, vijenci Sponze Josipa Andrijića, a poznato je da je barem na lukovima atrija radio Marko Pavlović.
- ²⁷ Josip, sin Marka Andrijića, posjedovao je obiteljsku kuću kod Novih vrata, na početku današnje Ulice Marka Andrijića. CVITO FISKOVIĆ, *Naši graditelji i kipari XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku*, Zagreb, 1947., 152. Za ubikaciju i fotografiju vidi GORAN NIKŠIĆ (bilj. 3), 54. Drugi blizak primjer srodna zidanja crkva je Sv. Spasa u Dubrovniku (1520. – 1534.). Josipova brata Petra Andrijića, a ista je kvaliteta (uz dentilirane vijence) prisutna i na pročelju crkve benediktinki Sv. Marije u Zadru Korčulanina Nikole Španića započete 1508. godine. Usp. CVITO FISKOVIĆ (bilj. 16); DANKO ZELIĆ, Gradnja crkve Sv. Spasa u Dubrovniku (1520. – 1534.), *Analiza Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku*, 60 (2022.), 77–112.
- ²⁸ JOŠKO KOVAČIĆ (bilj. 18), 90, 104. Isplata po Kovačićevoj transkripciji izričito spominje kapelu i glasi: *Magister Nicolaus Carlich de ordine magnifici d Comitibus habuit et confessus est, a me Cancellario, libras sex solidos quatuor parvorum a/d/ computum fabrice sancte marie penes logiam quod ducatum fuit exactum a d. marino de Gabrielis et per eius magnificentiam aplicato !!! /ad/ dictam fabricam.*
- Grb je nedvojbeno onaj obitelji Barbo, a ne Lion kako se često navodi. U oba slučaja riječ je o lavu i lijevostranoj traci, no traka grba Lion šira je i sadrži tri cvijeta. Usp. SENKO AMADEO (bilj. 20), 359; KRASANKA MAJER JURIŠIĆ (bilj. 1), 183; DAMIR TULIĆ, NINA KUDIŠ, *Opatska riznica, katedrala i crkve grada Korčule*, Korčula, 2014., 249–252; GORAN NIKŠIĆ (bilj. 3), 256–257, bilj. 167.
- ²⁹ GORAN NIKŠIĆ (bilj. 3), 257, bilj. 167.
- ³⁰ BOŽO BANIČEVIĆ, Marijanske crkve i marijanski kult na otoku Korčuli, *Godišnjak grada Korčule*, 13 (2010.), 61. IVO MATIJACA, Kapela snježne Gospe, *Lanterna Sv. Marka*, 3/2 (1967.), 22 donosi kontradiktornu informaciju navodeći da tek knez Baldasare Dolfin 1576. godine kapeli pridružuje trijem. ZORZI (bilj. 2), 75 piše da knez Dolfin počinje graditi Gospinu kapelu, no čini se nesvjesnim njezina ranijeg podizanja. Vjerojatnije je riječ o ponovnom darivanju i/ili obnovi kapele u čast obrani grada 1571. godine koja je pripisana Gospinu zagovoru. Naime, po upadu osmanske gusarske flote u Jadran pod zapovjedništvom beglerbega Alžira Uluč Ali Reisa (1519. – 1587., poznatijeg po nadimku Occhiali i rodnom imenu Giovanni Dionigi Galeni), arhidakon Antun Rožanović je na blagdan Gospe Snježne pred kapelom 5. kolovoza hrabrio građane da ne napuštaju grad i prionu obrani. Korčula je obranjena na dan Velike Gospe te je Uluč Ali otplovio za Hvar koji je dva dana poslije opljačkao i spalio. Usp. ANTUN ROZANOVIĆ, *Obrana Korčule*, Korčula, 1971. [1571.].
- ³¹ BOŽO BANIČEVIĆ (bilj. 30), 61.
- ³² STANKO PIPLOVIĆ, *Alois Hauser u Dalmaciji*, Split, 2002., 139.
- ³³ Osim radova u bilješkama 1, 3, 16, 18, 27, usp. LUKŠA BERIĆ, *Dubrovački graditelj Paskoje Miličević*, Split, 1948.; LJUBO KARAMAN, CVITO FISKOVIĆ, Pri završetku razgovora o dubrovačkoj Divoni, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 12 (1960.), 180–196; IVO PETRICIOLI, Umjetnička baština samostana sv. Marije u Zadru, u: *Kulturna baština Samostana svete Marije u Zadru* (ur. Grga Novak, Vjekoslav Maštrović), Zadar, 1968., 63–102; CVITO FISKOVIĆ, *Hvarska katedrala*, Split, 1976.; LARIS BORIĆ, *Renasansna skulptura i arhitektonska plastika u Zadru*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zadru, 2010.
- ³⁴ Usp. DONATELLA CALABI, PAOLO MORACHIELLO, Rialto, 1514 – 1538: gli anni della ricostruzione, u: *Renovatio urbis: Venezia nell'età di Andrea Gritti (1523 – 1538)* (ur. Manfredo Tafuri), Rim, 1984., 291–334; MANUELA MORRESI, Il „secolo breve” di Venezia, u: *Storia dell'architettura Italiana. Il primo Cinquecento* (ur. Arnaldo Bruschi), Milano, 2002., 318–353; ELISABETTA MOLTENI, Venezia, Fondaco dei Tedeschi. Le ricostruzioni di un edificio nel cuore della città, u: *Il fondaco dei Tedeschi, Venezia, OMA. Il restauro e il riuso di un monumento veneziano* (ur. Francesco Dal Co, Elisabetta Molteni), Milano, 2016., 23–43.
- ³⁵ Usp. MANFREDO TAFURI, *Venezia e il Rinascimento*, Torino, 1985., 53–61.
- ³⁶ Usp. FERRUCCIO CANALI, FRANCESCO QUINTERIO (ur.), *Architettura del Classicismo tra Quattrocento e Cinquecento: Marche*, Rim, 2009.
- ³⁷ Usp. OLIVER JENS SCHMITT, *Korčula pod Venecijom u XV. stoljeću*, Split, 2023., 90–93. Marko Pavlović imao je razgranate poslovno-trgovačke poslove od Riminija do Bitonta s jedne strane Jadrana, do Krfa i Rijeke s druge, no eksplicitno se navodi samo trgovina solju. JOŠKO KOVAČIĆ (bilj. 18), 100.
- ³⁸ Usp. LARIS BORIĆ, Dujam Rudičić, Sanmichelijevi i Girolamo Cataneo u procesu prihvaćanja klasičnog jezika arhitekture od Zadra do Dubrovnika tijekom druge četvrtine 16. stoljeća, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 39 (2015.), 41–54.
- ³⁹ DAZD-11, kut. 44, sv. 85, 4r, 9/11/1522.

⁴⁰ Prozori sa zupcima javljaju se vrlo slični na ljetnikovcu Getaldić u Sudurđu na Šipanu iz 1516., vijenci sa zupcima prisutni su na već spomenutoj Sponzi, a vrata takvih profila ima natkrivena terasa ljetnikovca Sorkočević na Lapadu (1518. – 1521.). U saloči ljetnikovca Sorkočević prisutno je i specifično oblikovanje stupca čiji pravokutni okvir inkorporira valjak stupa. Nadalje, već zrele profilacije velikih kvadratnih otvora s vijencima *alla romana* prisutne su na palačama Stay i Caboga, datiranima u prvu polovicu 16. stoljeća. Usp. NADA GRUJIĆ, Reprezentativna stambena arhitektura, u: *Zlatno doba Dubrovnika XV. i XVI. stoljeća:*

urbanizam, arhitektura, skulptura, slikarstvo, iluminirani rukopisi, zlatarstvo (katalog izložbe, ur. Milan Prelog i dr.), Zagreb, 1987., 65–75, 307–323; ISTA, *Kuća u gradu: studije o dubrovačkoj stambenoj arhitekturi 15. i 16. stoljeća*, Dubrovnik, 2013.

⁴¹ Usp. DANKO ZELIĆ, O Gradskoj loži u Šibeniku, *Ars Adriatica*, 4 (2014.), 299–312; JASENKA GUDELJ, La loggia di Sebenico e la costruzione dell'identità locale tra Venezia e l'antico, *Mitteilungen des Kunsthistorischen Institutes in Florenz*, 60/1 (2018.); EMIL HILJE, Uz nekoliko arhivskih podataka o gradnji šibenske lože, *Ars Adriatica*, 10 (2020.), 63–74.

Djelo je objavljeno pod uvjetima Creative Commons Autorstvo 4.0 Međunarodne licence (CC BY 4.0), koja omogućava korisnicima umnažanje, redistribuiranje, mijenjanje i preradivanje materijala u bilo koju svrhu, pa i komercijalnu, uz uvjet ispravnog navođenja autorstva i izvora: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.